

Motion till riksdagen
2025/26:3171

av Nooshi Dadgostar m.fl. (V)

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och byggande samt
konsumentpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2026 inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Anslagsfördelning

Tabell 1 Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Tusental kronor

Anslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1	Bostadspolitisk utveckling	123 000	±0
1:2	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	4 000	±0
1:3	Boverket	320 063	103 000
1:4	Statens geotekniska institut	58 872	±0
1:5	Lantmäteriet	963 198	±0
2:1	Konsumentverket	197 867	±0
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	68 041	±0
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	36 963	±0
2:4	Bidrag till miljömärkning av produkter	3 124	±0
99:1	Stöd för anordnande av klimatsmarta hyresbostäder	±0	2 000 000
99:2	Stöd för anordnande av klimatsmarta studentbostäder	±0	250 000
99:3	Stöd för anordnande av klimatsmarta flerbostadshus i trä	±0	500 000
99:4	Statliga topplån för byggande av hyresrätter	±0	200 000

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
99:5 Stöd för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus med hyresrätt	±0	750 000
99:6 Klimatsmart stadsplanering	±0	100 000
99:7 Klimatneutrala byggplaner	±0	100 000
99:8 Investeringsstöd för att upprusta, utveckla och bygga nya lekparkar, bemannade parklekar och områden för spontanidrott	±0	150 000
99:9 Radonstöd	±0	40 000
99:10 Stöd till civilsamhällets konsumentorganisationer	±0	20 000
99:11 Stöd till kommunal konsumentvägledning	±0	50 000
Summa	1 775 128	4 263 000

Anslag 1:4 Boverket

För anslag 1:4 föreslår Vänsterpartiet en total ökning om 103 miljoner kronor 2026, fördelat enligt nedan.

Finansiering av ny- och ombyggnad av bostäder på landsbygden

För att utveckla en livskraftig landsbygd är möjligheten att få tillgång till en bostad en av de viktigaste faktorerna. Det största hindret för större ombyggnationer och för bostadsbyggande i mindre kommuner är finansieringssvårigheter då en fastighets pantvärde på landsbygderna ofta är lägre än dess produktionskostnad.

Boverket fick i juni 2018 i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på åtgärder som kan underlätta finansiering av bostadsbyggande på landsbygden. I slutrapporten, Finansiering av ny- och ombyggnad av bostäder på landsbygden (2019:11), föreslås att en finansieringsmodell införs som minimerar risktagandet för enskilda hushåll men samtidigt inte innebär stora ekonomiska åtaganden från statens eller kommunens sida – ett statligt topplån med delvis kommunalt förlustansvar för uppförande och ombyggnad av egna hem. Lånet förutsätter att bottenlån beviljats av en kreditgivare på marknaden och kan maximalt lämnas för upp till 85 procent av produktionskostnaden. Förslaget förutsätter ett åtagande från kommunen och ev. förlust på topplånet fördelas mellan staten (65 procent), kommunen (25 procent) och det låntagande hushållet (10 procent).

I syfte att öka byggandet på landsbygden föreslår Vänsterpartiet att en ny stödmodell enligt Boverkets förslag införs. Under anslag 1:4 avsätter Vänsterpartiet 3 miljoner kronor för ändamålet 2026.

Tillgänglighetsstöd

Moderna städer och samhällen bör utformas utifrån universell design. Det leder till ett mer tillgängligt samhälle för oss alla samt förebygger och skjuter upp insatser som annars skulle behövts. Vänsterpartiet föreslår därför att ett tillgänglighetsstöd införs 2026. Syftet är att stimulera fram ett mer tillgängligt samhälle. Projekt som redan planerats och initierats ska kunna ansöka, men framför allt vill vi att nya ansökningar ska komma in. För ändamålet avsätter Vänsterpartiet 100 miljoner kronor 2026 som tillförs anslag 1:4.

Nytt anslag 99:1 Stöd för anordnande av klimatsmarta hyresbostäder

Erfarenhet har visat att marknaden inte klarar av/har intresse av att bygga de bostäder som samhället är i störst behov av – klimatsmarta hyresrätter med hyror som även vanliga löntagare har råd att betala. Vänsterpartiet anser därför att staten måste ta ett större finansiellt ansvar för detta område.

För att möta konjunkturedgången, upprätthålla en hög byggtakt, minska bostadsbristen och öka antalet klimatsmarta hyresrätter med lägre hyra inför Vänsterpartiet under andra halvan av 2026 ett stöd för byggande av hyresrätter som bättre anpassas efter dagens behov. Stöd ska kunna lämnas till bostäder såväl i flerbostadshus som i småhus, så länge upplåtelseformen är hyresrätt. Stödet ska villkoras med ett tak för hyresnivåerna som ska ligga fast i 15 år för den som tar del av stödet. Det nya stödet ska mycket tydligare än förut knytas till klimatmålen, och höga krav ska ställas på att det som byggs har en betydligt lägre energianvändning än de krav som ställs i dag. Den som bygger med investeringsstöd ska inte heller få ställa högre krav på den bostads-sökandes ekonomi än motsvarande riksnormen för försörjningsstöd, plus den aktuella hyran.

I syfte att öka antalet nybyggda klimatsmarta flerbostadshus med hyresrätt satsar Vänsterpartiet 2 miljarder kronor för halva 2026. Följande år trappas stödet upp.

99:2 Nytt anslag: Stöd för anordnande av klimatsmarta studentbostäder

För att upprätthålla en balans i antalet tillgängliga bostäder för studenter, och dessutom bidra till pressade hyror på desamma, anser Vänsterpartiet att ett stöd som riktas specifikt till byggande av studentbostäder är ett bra komplement till det som riktar sig mot vanliga hyresrätter.

I stora drag ska de båda delarna av investeringsstödet utformas på liknande sätt, med villkor om tak för hyresnivåerna som ska ligga fast i 15 år och med större krav på klimatsmarta bostäder än tidigare. Stödet till studentbostäder bör i sin nya utformning utökas något per byggd bostad i syfte att sänka hyrorna för studentbostäder.

Stödet införs med start andra halvan av 2026 och Vänsterpartiet avsätter 500 miljoner kronor per år för ändamålet. 2026 avsätter vi således 250 miljoner kronor.

99:3 Nytt anslag: Stöd för uppförande av flerbostadshus i trä

Byggandet av flervåningshus i trä är fortfarande måttligt i Sverige trots att vårt land är ett av världens mest skogstäta. Bara runt 13 procent av flerfamiljshusen byggs i trä. Med ett ökat industriellt träbyggande skapas en bättre balans mellan stad och land, då arbetstillfällen och utveckling skapas även utanför städerna. I syfte att specifikt öka byggandet av flerbostadshus i trä inrättar vi från och med andra halvan av 2026 ett nytt stöd på 1 miljard per år som riktar sig specifikt till den som avser att bygga klimatsmarta flerbostadshus i trä med rimliga hyror.

Vänsterpartiet avsätter 500 miljoner kronor 2026 för införande av ett stöd enligt ovan.

99:4 Nytt anslag: Statliga topplån för byggande av hyresrätter

För att ytterligare stimulera byggandet av hyresbostäder med rimliga hyror, bör staten ta över delar av risken för hyresrättens finansiering genom att erbjuda topplån med låg ränta som ersätter större delen av det egna kapitalet för byggbolagen. Med statligt utfärdat topplån på 25 procent av investeringen återstår 5 procent för investeraren att skjuta till. Resterande 70 procent ska som i dag finansieras av banksektorn. Därmed ges även fler aktörer möjlighet att ta sig in på marknaden, vilket stärker konkurrensen i byggbranschen.

Vänsterpartiet föreslår därför att ett system med statliga topplån inrättas. Förslaget innebär en ökad upplåning för staten på motsvarande 10 miljarder kronor 2026. Över tid ska systemet skalas upp och statens upplåning utökas. Schablonkostnaden för detta beräknas till 200 miljoner kronor 2026. Kostnaden som avses är räntekostnad och viss täckning av kapitalförluster.

Vänsterpartiet avsätter 200 miljoner kronor 2026 för införande av statliga topplån enligt ovan.

99:5 Nytt anslag: Stöd för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus med hyresrätt

Stora delar av det svenska flerbostadshusbeståndet är i behov av både upprustning och energieffektivisering. Kostnaderna är omfattande och enligt Boverkets beräkningar uppskattas de till mellan 300 och 500 miljarder kronor. För att genomföra dessa nödvändiga renoveringar och energieffektiviseringar måste staten ta ett finansiellt ansvar. Det kan inte ensamt betalas av nuvarande hyresgäster.

Avvecklingen av ett tidigare energieffektiviseringsstöd inleddes vid årsskiftet 2021/22 med omedelbar verkan efter att Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas budgetförslag röstats igenom i november 2021 och är nu genomförd. Avvecklingen skedde parallellt med att Europaparlamentet och Europarådet nådde en överenskommelse om en revidering av energieffektiviseringsdirektivet (EED), vilket i korthet innebär att det även från EU ställs allt högre krav på renovering och energieffektivisering av byggnader.

Vänsterpartiet motsatte sig avvecklingen av det tidigare stödet och föreslår därför att ett nytt stöd för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus med hyresrätt inrättas. Det ägda beståndet har under lång tid fått statligt bidrag för renovering, ombyggnad och tillbyggnad via rotavdraget. Staten måste ta ett finansiellt ansvar för att stödja även hyresfastigheters renoveringar och energieffektiviseringar. Ett renoverings- och energieffektiviseringsstöd till flerbostadshus med hyresrätt kan på ett effektivt sätt avhjälpa två stora samhällsproblem: Som stödgivare har staten stora möjligheter att ställa höga krav på klimatsmarta ombyggnationer och samtidigt finns möjligheten att ställa krav på rimliga hyresnivåer efter renoveringarna.

Vänsterpartiet avsätter 750 miljoner kronor 2026 för återinförandet av ett stöd enligt ovan.

99:6 Nytt anslag: Klimatsmart stadsplanering

Vänsterpartiet vill se klimatsmarta stadsdelar där man rustar hus att vara mer klimatsmarta, väljer grön el, gör gatorna bilfria, startar odlingar i området och liknande. Det gör våra städer mer hållbara och skapar förutsättningar för var och en att tillsammans kunna bidra till omställningen. Vi vill se en satsning i form av en pott för försöksverksamhet där olika aktörer får söka stöd för sina projekt. Aktörerna kan vara kommuner och kommunala bostadsbolag, intresseföreningar och privata aktörer som är involverade i byggprojekt som syftar till att bygga hela stadsdelar.

Vänsterpartiet föreslår att ett nytt anslag för ändamålet inrättas och avsätter 100 miljoner kronor 2026.

99:7 Nytt anslag: Klimatneutrala byggplaner

Det offentliga har ett betydande ansvar för den framtida klimatutvecklingen. Kommunerna, som ansvarar för planfrågorna, kan välja att styra mot ett klimatneutralt byggande. Många jobbar redan hårt för att minska den klimatpåverkan som byggande ger upphov till och i det arbetet är bl.a. ett ökat byggande i trä en viktig del. I syfte att stödja kommunernas arbete med att säkerställa att mark tilldelas byggherrar som erbjuder såväl klimatsmart nyproduktion som boendekostnader anpassade till folkflertalet inrättar Vänsterpartiet ett nytt stöd till kommunerna i deras arbete med att ta fram klimatneutrala byggplaner enligt ovan.

Vänsterpartiet föreslår att ett nytt anslag för ändamålet inrättas och avsätter 100 miljoner kronor 2026.

99:8 Nytt anslag: Investeringsstöd för att upprusta, utveckla och bygga nya lekparkar, bemannade parklekar och områden för spontanidrott

Det offentliga rummet ska inkludera barn och unga. Det innebär bl.a. att det måste finnas tillgång till icke-kommersiella mötesplatser i närmiljön oavsett var man bor. Det kan handla om attraktiva lekplatser, bemannade parklekar med pedagogisk verksamhet eller ytor för olika typer av spontanidrott. Det är viktigt att planeringen utgår från både flickors och pojkars intressen. Vänsterpartiet föreslår ett stöd i form av en pott som kommunerna kan söka pengar från för investeringar i lekparkar, parklekar och ytor för spontanidrott. För att få ta del av stödet måste man uppnå krav på tillgänglighet. Det ska också göras en konsekvensanalys utifrån tydliga jämställdhetsmål.

Vänsterpartiet föreslår att ett nytt anslag för ändamålet inrättas och avsätter 150 miljoner kronor 2026.

99:9 Nytt anslag: Radonstöd

Det är väl känt att inandning av radon utgör en stor hälsorisk. Enligt Strålsäkerhetsmyndigheten är det den näst vanligaste orsaken till lungcancer. Radonstöd har funnits i flera omgångar och har resulterat i att tiotusentals egna hem har blivit radonsanerade. Stödet kom senast tillbaka 2018 och innebar då att sökande fick 50 procent av saneringskostnaden upp till 25 000 kronor i stöd. I maj 2021 tog pengarna slut, varför

stödet alltså ej går att söka hos Boverket längre. Enligt Svensk Radonförening hann dock runt 4 500 egnahem saneras under dessa tre år.

Vi föreslår att nya pengar avsätts för ett radonstöd, med en liknande utformning som tidigare. Stödet bör dock utvidgas till att omfatta även flerbostadshus, med i övrigt samma premisser som för småhus.

Vänsterpartiet avsätter 40 miljoner kronor för ändamålet 2026.

99:10 Nytt anslag: Stöd till civilsamhällets konsumentorganisationer

Vänsterpartiet är kritiska till regeringen avskaffa det tidigare anslaget. Det är viktigare än någonsin att stödja organisationer som ger stöd och information om konsumtion. Organisationer som arbetar med konsumentfrågor får en stor del av sin finansiering via det statliga stödet. Vänsterpartiet föreslår därför att anslaget återinförs på en nivå av 20 miljoner kronor 2026.

99:11 Nytt anslag: Stöd till kommunal konsumentvägledning

För att garantera alla människors tillgång till god konsumentvägledning vill vi att fler kommuner ska ha tillgång till konsumentvägledning. Vänsterpartiet föreslår därför ett nytt anslag på 50 miljoner för ändamålet i syfte att förstärka konsumentvägledar- och skuldrådgivarverksamheterna i kommunerna. Vid användning av stödet till anställning krävs 50 procents medfinansiering av kommunerna.

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Tony Haddou (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Isabell Mixter (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)